

Комунальний вищий навчальний заклад
«Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 30

**ХЕРСОН
2016**

УДК 37.013

ББК 74 я 43

Затверджено рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України (наказ № 747 від 13 липня 2015 р.).

Рекомендовано до друку вченою радою Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради (протокол № 1 від 21.01.2016 р.).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Іван	БЕХ	доктор психологічних наук, професор (Україна)
Євдокія	ГОЛОБОРОДЬКО	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Віктор	ОЛШІНИК	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Василь	КУЗЬМЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, головний редактор (Україна)
Марія	ПЕНТИЛЮК	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Григорій	ПУСТОВІТ	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Галина	САГАЧ	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Ніна	СЛЮСАРЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, відповідальний секретар (Україна)
Нада	БАБІЧ	доктор педагогічних наук, професор (Хорватія)
Бажена	МУХАЦКА	доктор педагогічних наук, професор (Польща)
Раїса	СЕРЬОЖНИКОВА	доктор педагогічних наук, професор (Росія)
Олександр	ТЕСЛЕНКО	доктор педагогічних наук, доктор соціологічних наук, професор (Казахстан)
Анатолій	ЗУБКО	кандидат педагогічних наук, професор (Україна)
Ірина	ЖОРОВА	кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Юлія	КУЗЬМЕНКО	кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Сергій	МОЇСЄЄВ	кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Наталія	ТЕРЕНТЬЄВА	кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Галина	ЮЗБАШЕВА	кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Олена	КОХАНОВСЬКА	кандидат педагогічних наук (Україна)

РЕЦЕНЗЕНТИ: Мірослав ФРЕЙМАН – доктор педагогічних наук, професор (Польща);
Олександра ЯНКОВИЧ – доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – Випуск 30. – 307 с.

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики загальноосвітніх навчально-виховних закладів, професійно-технічних навчальних закладів, вищих начальних закладів I-II і III-IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти модернізації сучасної освіти. Упровадження висвітлених на сторінках збірника наукових праць матеріалів сприятиме вирішенню різноманітних проблем сучасної загальноосвітньої та професійної школи.

Для науковців і педагогів-практиків загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, працівників інститутів післядипломної освіти.

Автори несуть відповідальність за достовірність інформації, точність фактів, цитат, інших відомостей, за порушення авторських прав будь-яких юридичних і фізичних осіб, а також за використання даних, що не підлягають публікації у відкритому друці. Думки авторів можуть не співпадати з думкою редакції. Передрук матеріалів допускається тільки з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів, опублікованих в «Педагогічному альманасі», посилання на збірник наукових праць обов'язкове.

ЗМІСТ

Розділ 1. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	9
<i>Кічук Н. В.</i> Суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників педагогічного процесу у дошкільному закладі освіти як ключова ідея особистісно орієнтованої парадигми	10
Розділ 2. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	16
<i>Боднар Н. М.</i> Корекційна робота із запобігання дисграфії в дітей молодшого шкільного віку . 17	
<i>Попочовна-Рисак Т. М.</i> Мультимедійні засоби навчання у процесі викладання іноземних мов у немовних ВНЗ.....	24
<i>Рибіна Н. В.</i> Специфіка формування мовної компетентності в поліетнічному просторі (на прикладі викладання іноземної мови).....	28
<i>Сімкова І. О.</i> Реалізація методики навчання майбутніх бакалаврів-філологів усного двостороннього перекладу в науково-технічній сфері	32
<i>Стецько І. І.</i> Проблемно орієнтоване навчання порівняно з традиційним: загальний огляд	37
<i>Стребна О. В.</i> Елементи пошукової роботи на уроках природознавства в 2 класі (з досвіду початкових шкіл Херсонщини)	42
<i>Тимофеева О. Я.</i> Активні методи навчання діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі.....	49
<i>Швець Г. Д.</i> Текстова основа навчання української мови іноземних студентів-гуманитаріїв	55
Розділ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	62
<i>Вовк М. П.</i> Навчально-методичний ресурс фольклористичної підготовки майбутніх філологів: сучасний контекст.....	63
<i>Спратан-Аршишкова Т. Б.</i> Герменевтичний підхід до творчо-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва	69
<i>Білик О. С., Ключковська І. М.</i> Інтеграція методів навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах.....	75
<i>Бондаренко В. Ф., Корєшкова С. П.</i> Шляхи підвищення ефективності формування іншомовної компетенції в немовних ВНЗ України.....	81
<i>Варданян А. О.</i> Розвиток професійних іншомовних мовленнєвих компетенцій студентів медичних факультетів	87
<i>Вострікова В. В., Баканьов Д. Г.</i> Практичні підходи до самоосвітньої діяльності вчителя німецької мови засобами ІКТ	92
<i>Гнедкова О. О.</i> Використання дистанційного навчання під час контролю знань самостійної роботи студентів мовних спеціальностей ВНЗ	97
<i>Грамашик Н. В.</i> Педагогічні умови формування екологічної компетентності вихователів дошкільних закладів освіти	105
<i>Дакаленко О. В., Коваленко Н. Л.</i> Актуалізація білінгвального (англо-німецького) аналітичного читання професійно спрямованих текстів студентами-спортсменами	110
<i>Дворянчикова С. Е.</i> К вопросу составления словарной тетради как учебно-методического пособия для иностранных студентов-медиков	116
<i>Звекова В. К.</i> Пізнавальна діяльність майбутніх фахівців у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу в дошкільних закладах.....	121
<i>Каніболоцька О. А.</i> Психолого-педагогічні основи формування англomовної комунікативної компетенції студентів-філологів із використанням інформаційних технологій	128
<i>Колісник В. Ю.</i> Формування психолого-педагогічної готовності майбутніх інженерів-програмістів у процесі здійснення різнорівневого підходу в навчанні іноземної мови	133
<i>Кошіль Н. Є.</i> Принципи відбору й розподілу лексики для навчальних мовних ситуацій на першому етапі вивчення англійської мови в немовному вищі	138
<i>Кузнецова Ю. В.</i> Теоретичні засади формування професійного іміджу сучасного фахівця.....	142
<i>Левчик Н. С.</i> Формування англomовної компетентності в письмі у студентів першого курсу – майбутніх учителів англійської мови.....	148
<i>Ліпишиць Л. В.</i> Роль соціокультурної компетентності у професійній діяльності майбутніх судноводіїв.....	154

<i>Микитишин А. А.</i> Педагогічні передумови застосування дистанційного курсу у професійній іншомовній комунікативній підготовці майбутніх програмістів.....	158
<i>Мураткова Н. Ю., Осадча Т. В.</i> До питання щодо змісту та структури музично-театральної діяльності майбутнього вчителя музики	164
<i>Палецька-Юкало А. В.</i> Відбір і характеристика автентичних художніх творів для формування німецькомовної лексичної компетентності майбутніх учителів	170
<i>Потенко Л. О.</i> Особливості методологічних підходів до викладання професійно орієнтованої англійської мови	177
<i>Потьок І. Є.</i> Психолого-методичні аспекти формування англійської лексичної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей	182
<i>Ребенко М. Ю.</i> Викладання професійно орієнтованого курсу англійської мови для студентів математичних спеціальностей.....	187
<i>Степанова О. А.</i> Вітчизняне кіно в системі професійної підготовки майбутніх педагогів	192
<i>Ткаченко С. В.</i> Етична компетентність учителя суспільно-гуманітарних дисциплін як предмет педагогічного дослідження.....	199
<i>Успенська В. М.</i> Становлення професії «вчитель основ здоров'я»: курси підвищення кваліфікації	204
<i>Ференчук І. О.</i> Проблема формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів у контексті сучасних досліджень	212
<i>Фурдуй С. Б.</i> Моральна самосвідомість майбутнього корекційного педагога: шляхи формування у вищій школі	218
<i>Фурс Т. І.</i> Структура вмінь реферативного перекладу майбутніх учителів іноземних мов.....	224
<i>Чабан Н. І.</i> Професіографічний підхід до формування української фахової термінології майбутніх юристів	229
<i>Чжан Сянюн</i> Особливості впровадження спецкурсу «Основи формування художньо-виконавської майстерності» у процесі фахової підготовки майбутніх піаністів з КНР	236
<i>Ярощук І. Д., Ярощук О. В.</i> Особистість економіста в системі професійної підготовки: комунікативний аспект	242
Розділ 4. ТЕОРІЯ ЗМІСТУ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ.....	249
<i>Корольова І. І.</i> До питання підготовки менеджерів освітньої галузі як професійних керівників.....	250
Розділ 5. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	255
<i>Корнецьук В. В.</i> Тенденції та перспективи дослідження проблем професійної підготовки соціальних працівників у ВНЗ	256
<i>Дереш В. С.</i> Наукові пошуки у сфері сімейного виховання і соціалізації особистості у другій половині XX – початку XXI століть.....	260
<i>Шиманська М.</i> Виховання кризь призму поглядів представників педагогічної соціології.....	267
Розділ 6. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ	273
<i>Завгородня Т. К.</i> Зміст освіти в Україні (XX –початок XXI століття): культурологічний аспект	274
<i>Замашкіна О. Д.</i> Становлення системи логопедичної допомоги дітям України: повоєнний етап	280
<i>Кохановська О. В.</i> Внесок К. Д. Ушинського у розробку змісту природничо-математичної освіти дівчат.....	286
<i>Кузьменко Ю. В.</i> Джерельна база з проблеми формування освітньої складової фахівців із трудової підготовки (50-ті рр. XX – початок XXI століття)	292
<i>Мартиненко І. І.</i> Українська інтелігенція слобідського краю та її внесок у розвиток національної освіти.....	297
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	305

**НАУКОВІ ПОШУКИ У СФЕРІ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЇ
ОСОБИСТОСТІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ**

У статті здійснено аналіз дисертаційних досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ століть, у яких присутня проблематика сімейного виховання й соціалізації дітей. Автором представлено огляд дисертаційних робіт за періодами: у 50-60-ті роки ХХ століття свої дослідження науковці присвячували проблемі взаємодії школи, сім'ї та громадськості у вихованні дітей; у 70-80-ті роки ХХ століття зверталася увага на готовність молоді до сімейного життя, віковий підхід у вихованні дітей, взаємодію поколінь у сім'ї; у 90-х роках ХХ століття науковці звертаються до проблеми соціалізації особистості; на початку ХХІ століття проблема соціалізації особистості посідає помітне місце серед інших традиційних проблем сімейного виховання.

Ключові слова: сім'я, виховання, сімейне виховання, соціалізація особистості, сімейна соціалізація.

Сім'я – це соціальна група, що поєднує кількох людей. У ній здійснюється соціальне відтворення населення та виявляється спосіб його життя. Це важливе середовище формування та розвитку особистості, її соціалізації. Безпосередньо в сім'ї дитина здобуває перші уявлення про соціальний світ: правила поведінки в ньому, цінності та норми соціальних відносин тощо. Батьки навчають дитину орієнтуватися в інших (більших) соціальних спільнотах, допомагають їй набути вмінь і навичок спілкування з різними за віком і соціальним статусом людьми.

З'ясуванню основних ознак сім'ї та її впливу на соціалізацію дитини присвятили свої напрацювання вітчизняні та зарубіжні науковці: Г. Авдіянець, М. Аккерман, М. Бикова, Т. Глухова, С. Голод, Е. Ейдемільер, Л. Єхалова, З. Кісарчук, О. Кляпець, В. Кравець, Т. Кравченко, Н. Москвичова, Р. Овчарова, С. Розум, В. Солодников, В. Столін та ін. Однак для нашого дослідження сім'я становить інтерес як простір первинної соціалізації дитини, який, з одного боку, позначений замкненістю, специфікою свого внутрішнього світу, а з другого – зазнає впливу з боку суспільства, характер якого залежить від певних соціокультурних реалій. Тому для визначення стану дослідженості проблеми соціалізаційного впливу сім'ї на формування дитини виникає необхідність вивчити та проаналізувати дисертаційні роботи з цієї проблематики.

Мета статті – проаналізувати наявні дисертаційні дослідження з проблеми соціалізації особистості і виховання дітей у сім'ї.

У ХХ столітті, з огляду на панівну ідеологію, питання соціалізації юної особистості загалом і соціалізаційного впливу на неї сім'ї зокрема перебували зазвичай поза колом наукових інтересів вітчизняних дослідників. У 50-60-ті роки ХХ століття вітчизняні науковці у своїх дослідженнях користувалися поняттям «сімейне виховання», а термін

* © Дереві В. С.

«соціалізація» з'явився лише у 70-х роках ХХ століття. Тому ми будемо звертатися до дисертаційних робіт того часу, у яких розглядався сімейний вплив на формування особистості дитини та її виховання.

На початку 50-х років ХХ століття погляди на сім'ю загалом і сімейне виховання зокрема характеризуються значними суперечностями. З одного боку, простежувалася недооцінка впливу сімейного оточення на формування дитини, а з іншого – перед сім'єю висувалися певні вимоги, яких вона мала суворо дотримуватися у процесі реалізації виховного впливу на юну особистість. Це пояснюється державною політикою того часу, спрямованою на послаблення орієнтації на сімейні цінності та на обмеження соціалізаційного впливу сім'ї на формування дитини. Тому і науковці в 50-ті роки ХХ століття свої дослідження присвячували не сім'ї та її впливу на юну особистість, а іншим питанням суспільного виховання. Лише дві дисертації того часу розкривали особливості виховання дітей у сім'ї [1, с. 272].

Тематика дисертаційних досліджень 60-х років ХХ століття майже не відрізняється від тематики дисертацій попереднього десятиліття. Науковці продовжують акцентувати увагу на проблемі взаємодії школи, сім'ї та громадськості у вихованні дітей, а таке важливе питання, як формування особистості дитини в сім'ї, залишається поза увагою дослідників.

У 70-ті роки ХХ століття спостерігається посилення інтересу до проблем сімейного впливу на розвиток і формування дитини (табл. 1).

Таблиця 1

Дисертаційні дослідження з проблем соціалізації і виховання дітей у сім'ї (70-80-ті роки ХХ століття)

Рік виконання роботи	Автор і тема дослідження
1970	Буланова Н. Взаимоотношения поколений в современной советской семье как фактор патриотического воспитания старшеклассников
1971	Гребенников И. Повышение педагогической культуры родителей как основа совершенствования семейного воспитания школьников.
1972	Комановський І. Моральне виховання дітей молодшого шкільного віку в радянській сім'ї
1973	Смородская Ю. Социализация старшеклассников в условиях семейных отношений
1976	Луцьк Д. Подготовка старшеклассников к созданию семьи и выполнению родительских воспитательных функций
1977	Лизанчук В. Педагогические проблемы повышения эффективности воздействия радио и телевидения на социализацию подростков
1989	Стецьмахович М. Традиции и тенденции развития семейной педагогики украинского народа
	Сычева Е. Взаимодействие семьи и школы в подготовке старшеклассников к семейной жизни

Так, у дисертаційному дослідженні І. Комановського розглянуто особливості морального виховання в сім'ї дітей молодшого шкільного віку. Особливості підготовки старшокласників до виконання ними батьківських виховних функцій висвітлено у праці Д. Луцька [7]. Цей науковець розкриває становище та характерні риси сім'ї другої половини 70-х років ХХ століття, окреслює вплив особливостей сімейного виховання на формування юної особистості. Новизною тематики вирізняється дисертація В. Лизанчука, в якій розкрито особливості впливу радіо і телебачення на соціалізацію підлітків, визначено три соціальні функції ЗМІ – освітню, організаційну

та розважальну [6]. На жаль, у жодній із названих праць не згадуються соціалізаційні аспекти сімейного середовища.

80-ті роки ХХ століття характеризуються посиленням уваги науковців до проблеми готовності молоді до сімейного життя та врахування вікового підходу у вихованні дітей (див. табл. 1). Так, у дисертаційній роботі Є. Сичової досліджено стиль спілкування як між батьками, так і батьками та дітьми; визначено рівні педагогічної культури батьків і розкрито зміст індивідуальної роботи з ними відповідно до різних типів сімей [11].

Значний внесок у дослідження народної педагогіки українців, окреслення її впливу на сімейне виховання та формування дитини зробив М. Стельмахович. Акцентуючи увагу на важливій ролі сім'ї для формування й розвитку особистості, передавання їй соціального досвіду, дослідник наголошує на пріоритетному значенні сімейного колективу для соціалізації людини. Обравши предметом дослідження соціалізацію дітей і підлітків у родині на основі прогресивних традицій етнопедагогіки українського народу, М. Стельмахович доводить, що соціалізація дітей відбувається переважно в контексті побуту сім'ї, яка у своєму вихованні спирається на засоби народної педагогіки [10].

У 90-х роках ХХ століття набувають популярності дослідження, у яких розглядається репродуктивна поведінка сім'ї, поєднання професійних і сімейних обов'язків жінок, які працюють, розподіл влади та обов'язків у сім'ї, морально-психологічний клімат сім'ї, тенденції розвитку шлюбно-сімейних взаємин. Посилюється інтерес до молоді сім'ї. З'являються дисертаційні роботи, в яких висвітлюються особливості підготовки юного покоління до сімейних стосунків, формування в нього відповідних теоретичних знань і практичних умінь: Т. Алексеєнко, А. Даник, В. Кравець, В. Макаров, Н. Новикова, Г. Сутрина, Н. Феоктистова, І. Шалімова та ін. (табл. 2).

Таблиця 2

Дисертаційні дослідження з проблем соціалізації та виховання дітей у сім'ї (90-ті роки ХХ століття)

Рік виконання роботи	Автор і тема дослідження
1991	Новикова Н. Формирование нравственных основ межличностных отношений старшеклассников при подготовке к семейной жизни
	Феоктистова Н. Индивидуальный подход к старшеклассникам в подготовке их к семейной жизни
1992	Сутрина Г. Взаимосвязь украинской этнопедагогике и педагогической науки в подготовке молодежи к семейной жизни
1993	Макаров В. Формирование нравственных основ семейной жизни у учащейся молодежи
1995	Алексеєнко Т. Формування педагогічної культури сучасної молоді сім'ї
1996	Корсун І. Соціалізація старшеклассников в сфері вільного часу
	Пріма Р. Соціалізація особистості молодшого школяра засобами родинно-побутової звичаєвості
1997	Кравець В. Теорія і практика підготовки учнівської молоді до сімейного життя
	Шалімова І. Морально-етическая підготовка старшеклассниц к семейной жизни
1998	Даник А. Формування у юнаків та дівчат готовності до сімейно-побутової праці у процесі родинного виховання
	Іванов В. Педагогические условия социализации городских старшеклассников
	Кодатенко О. Педагогическая поддержка социализации личности

Наприкінці 90-х років ХХ століття відбувається посилення уваги з боку педагогів до проблем соціалізації юної особистості. Захищаються дисертаційні роботи, присвячені питанням соціалізації старшокласників у сфері дозвілля (І. Корсун), виявленню особливостей соціалізації міських старшокласників (В. Іванов), розкриттю значення та способів надання педагогічної підтримки дитині у процесі її соціалізації (О. Кодатенко), визначенню засобів соціалізації дітей у сім'ї (Р. Пріма) (див. табл. 2).

Тематика наукових досліджень початку ХХІ століття характеризується більшою різноманітністю (табл. 3).

Таблиця 3

Дисертаційні дослідження з проблем соціалізації і виховання дітей у сім'ї (початок ХХІ століття)

Рік виконання роботи	Автор і тема дослідження
2000	Журба К. Виховання духовності у підлітків в сучасній українській сім'ї і школі
	Кузьмич О. Виховання мовленнєвого етикету у дітей молодшого шкільного віку в сім'ї
2001	Авдіянц Г. Формування духовних потреб молодших школярів у сім'ї
2002	Сметаніна В. Соціалізація личности ребенка на основе взаимодействия семьи и детского сада
2003	Бедуафі Х. Нравственные аспекты социализации детей дошкольного возраста в алжирской семье
2004	Заредінова Е. Формування морально-ціннісних взаємин батьків і дітей молодшого шкільного віку в сучасній кримсько-татарській сім'ї
	Сіданіч І. Виховання культури взаємин батьків і дітей молодшого шкільного віку в сім'ї і школі
	Тер-Мінасян М. Соціалізація дітей дошкільного и младшего школьного возраста в семейных условиях (На материале взаимодействия специалистов Центра образования с семьями воспитанников)
2005	Буніна Л. Формування у молодих сімей навичок усвідомленого батьківства засобами соціально-педагогічної підтримки в Північній Ірландії
	Гусак Н. Підготовка юнаків-старшокласників до виконання соціальних ролей чоловіка та батька
	Семенова Н. Соціально-педагогічні умови виховання особистості молодшого школяра у сучасній сім'ї
2006	Дементьева И. Социализация детей в семье в условиях трансформации: тенденции, факторы, детерминанты
	Махмадамінова Г. Соціалізація неповнолітніх у соціально неблагополучних сім'ях
	Шевченко Н. Соціально-педагогічні засади формування усвідомленого ставлення батьків до прав дитини
2007	Докторович М. Формування соціальної компетентності старшого підлітка з неповної сім'ї
	Капельюк В. Формування особистості підлітка в одинокій сім'ї
	Омельченко Л. Соціально-педагогічні умови подолання конфліктів у молодій сім'ї
2010	Антонова М. Советская социальная политика: семейно-бытовой аспект: 1950 – 1960-е годы (на материале Ленинграда)
	Кравченко Т. Теоретико-методичні засади соціалізації дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи
	Юдашева О. Семейная социализация детей с ограниченными физическими возможностями: условия и факторы
2012	Безлюдна В. Система соціальної роботи з сім'єю в США
2013	Безлюдний О. Соціально-педагогічні основи сімейного виховання в Сполучених Штатах Америки та Україні: порівняльний аналіз
2015	Бобак О. Педагогічні засади соціалізації дітей дошкільного віку в сім'ї у II-й половині ХХ століття

Поряд із традиційними проблемами сімейного виховання (Г. Авдіянець, К. Журба, О. Кузьмич), розкриттям змісту і напрямів підготовки юного покоління до сімейного життя (Н. Гусак), розглядом проблем молодих сімей (Л. Буніна, Л. Омельченко) актуалізуються питання, що стосуються соціально-педагогічних умов сімейного виховання (О. Безлюдний, Н. Семенова), особливостей формування дитини в сім'ях різних типів (В. Капелюк), соціалізації школярів у взаємодії сім'ї і школи (Т. Кравченко). Посилюється увага до вивчення способів покращення стосунків між дітьми і батьками (Е. Заредінова, І. Сіданич, Н. Шевченко), зокрема шляхом проведення соціально-педагогічної та соціальної роботи з дорослими членами сім'ї (В. Безлюдна).

У цьому контексті слід згадати дисертаційну роботу Н. Семенової. Розглядаючи сім'ю як важливий інститут, де відбувається соціалізація особистості, дослідниця визначила та апробувала комплекс соціально-педагогічних умов покращення сімейного виховання молодшого школяра, до яких віднесено активізацію сімейної комунікації, урахування особливостей сімейного виховання й соціалізації дітей молодшого шкільного віку, використання надбань народної педагогіки, запровадження взаємодії соціальних інститутів для покращення психолого-педагогічних знань і педагогічної культури батьків [9].

До аналізу характерних особливостей сімейного виховання підлітка в одностатевій сім'ї звертається В. Капелюк. Науковець вважає, що провідними функціями родини є: «виховання підростаючого покоління, передача дітям суспільно-історичного досвіду людства, підготовка їх до свідомого самостійного життя» [5, с. 9]. Доводить, що на формування дитини в одностатевій сім'ї позитивний вплив справляє взаємодія батьків з учителем-вихователем, покращення педагогічної культури батьків і гуманізація внутрішньосімейних взаємовідносин [5, с. 7].

На початку XXI століття проблема соціалізації особистості посідає помітне місце серед інших соціально-педагогічних проблем. Сім'ю як осередок соціалізації дитини, її вплив на перебіг цього процесу розглядали як українські (Г. Махмадамінова, Р. Пріма, М. Стельмахович), так і зарубіжні (Л. Буєва, І. Дементьєва, М. Тер-Мінасян, Хуарія Бедуафі) дослідники (див. табл. 3).

На думку Л. Буєвої, найважливішим агентом соціалізації є сім'я, оскільки вона становить перше й найближче соціальне оточення дитини, яке відповідно входить у ширше соціальне середовище (конкретний вияв суспільних відносин, в якому живе та розвивається особистість; сукупність певних соціальних умов життя людини, що впливають на її світосприйняття й поведінку) і несе на собі його відбиток [3]. Саме завдяки сім'ї дитина входить у суспільство, тут формується її первинна соціальна сутність. Водночас звертається увага і на негативний вплив сім'ї на соціалізацію дитини. Низький соціальний статус батьків, алкоголізм, конфлікти, соціальне відчуження, відсутність когось із батьків – усе впливає на характер, світогляд і соціальну поведінку, на соціальний статус дитини і ті соціальні ролі, які їй доводиться виконувати.

Стверджуючи, що сімейну соціалізацію важко відокремити від інших її видів і простежити результативність, Г. Махмадамінова наголошує, що саме завдяки батькам у процесі первинної соціалізації в юної особистості формується певне уявлення про навколишній світ. До факторів впливу на функціонування родини на макрорівні дослідниця відносить ціннісні орієнтації сім'ї, соціальний досвід родини, соціальні статуси, які мають батьки, та ролі, які вони виконують, родинну соціальність. Ці ж фактори позначаються і на соціалізації юної особистості [8].

У дослідженні М. Тер-Мінасян сім'я визначається головною умовою успішної соціалізації дитини, вирізняються моделі її соціалізації в сім'ї [12].

Розкриваючи моральні аспекти соціалізації дошкільників у алжирській сім'ї, Х. Бедуафі встановлює та характеризує зв'язок між традиційним вихованням

і соціалізацією дитини в релігійній алжирській сім'ї, порівнює підходи до виховання дитини в російській та алжирській сім'ях [2].

У дисертаційному дослідженні І. Дементьєвої визначено механізми сімейної соціалізації дітей, розроблено типологію сімей відповідно до рівня успішності реалізації ними соціалізації дітей; виявлено базові критерії визначення ціннісної системи сім'ї як первинного інституту соціалізації дітей; розроблено типологію сімейного неблагополуччя та розкрито особливості негативного впливу неблагополучних родин на соціалізацію дітей, окреслено соціальні умови, фактори, тенденції, детермінанти, що забезпечують ефективність сімейної соціалізації [4, с. 15].

Усі ці праці об'єднує думка, що сімейна соціалізація визначається як основа становлення особистості в соціумі, оскільки батьківська сім'я закладає ті цінності, уявлення, норми, які в подальшому визначають увесь життєвий шлях молодого людини, формують суспільну позицію особистості.

Отже, аналіз дисертаційних досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ століть засвідчує, що тематика наукових робіт повністю залежить від панівної ідеології та соціокультурних умов суспільного життя. Якщо з середини ХХ століття учені більше уваги звертали на усупільнення виховання дітей та спільну роботу школи, сім'ї та громадськості у формуванні молодого покоління, то з 70-х років ХХ століття науковці розглядали різні аспекти формування та соціалізації особистості дитини в сім'ї. Дисертаційні дослідження 90-х років ХХ століття характеризуються посиленням інтересу до молодого сім'ї та підготовки молоді до створення сім'ї, до проблем соціалізації юної особистості. На початку ХХІ століття увага науковців зосереджується як на традиційних проблемах сімейного виховання, так і на висвітленні різних аспектів соціалізації особистості в сім'ї, проте бракує наукових робіт, які б розкривали специфіку соціалізаційного впливу сім'ї на формування дитини відповідно до соціокультурних реалій суспільства. Ця проблема потребує подальших наукових досліджень.

Література:

1. Адаменко О. В. Українська педагогічна наука в другій половині ХХ століття : монографія / О. Адаменко. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 704 с.
2. Бедуафи Х. Нравственные аспекты социализации детей дошкольного возраста в алжирской семье : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Хуария Бедуафи. – Санкт-Петербург, 2003. – 142 с.
3. Буева Л. П. Социальная среда и сознание личности / Л. П. Буева. – М. : Москов. ун-т, 1998. – 268 с.
4. Дементьева И. Ф. Социализация детей в семье в условиях трансформации: тенденции, факторы, детерминанты : дис... д-ра социол. наук : 22.00.04 / Дементьева Изабела Федоровна. – М., 2006. – 273 с.
5. Капелюк В. В. Формування особистості підлітка в одностітних сім'ях : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.07 / Володимир Володимирович Капелюк. – Херсон, 2007. – 20 с.
6. Лизанчук В. В. Педагогические проблемы повышения эффективности воздействия радио и телевидения на социализацию подростков : автореф. дис. канд. пед. наук / Василий Васильевич Лизанчук. – К., 1977. – 19 с.
7. Луцкы Д. В. Подготовка старшеклассников к созданию семьи и выполнению родительских воспитательных функций : дис. ... канд. пед. наук / Д. В. Луцкы. – Львов, 1976. – 172 с.
8. Махмадамінова Г. А. Соціалізація неповнолітніх у соціально неблагополучних сім'ях : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Махмадамінова Гульнора Адиловна. – К., 2006. – 211 с.
9. Семенова Н. А. Соціально-педагогічні умови виховання особистості молодшого школяра у сучасній сім'ї : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.07 / Наталія Адамівна Семенова. – Луганськ, 2005. – 20 с.

10. Стельмахович М. И. Традиции и тенденции развития семейной этнопедагогике украинского народа: автореф. дисс. д-ра пед. наук: 13.00.01 / Мирослав Игнатович Стельмахович. – К., 1989. – 48 с.
11. Сычева Е. Я. Взаимодействие семьи и школы в подготовке старшеклассников к семейной жизни: дисс. ... канд. пед. наук / Сычева Евгения Яковлевна. – К., 1989. – 211 с.
12. Тер-Минасян М. Р. Социализация детей дошкольного и младшего школьного возраста в семейных условиях (на материале взаимодействия специалистов Центра образования с семьями воспитанников): дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Тер-Минасян Марина Робертовна. – М., 2004. – 153 с.

Дереш В. С.

НАУЧНЫЕ ПОИСКИ В ОБЛАСТИ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ И СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XX – НАЧАЛЕ XXI ВЕКОВ

В статье осуществлен анализ диссертационных исследований второй половины XX – начала XXI веков, в которых поднята проблематика семейного воспитания и социализации детей. Автором представлен обзор диссертационных работ по периодам: в 50-60-е годы XX века свои исследования ученые посвящали проблеме взаимодействия школы, семьи и общественности в воспитании детей; в 70-80-е годы XX века обращалось внимание на готовность молодежи к семейной жизни, возрастной подход в воспитании детей, взаимодействие поколений в семье; в 90-х годах XX века ученые обращаются к проблеме социализации личности; в начале XXI века проблема социализации личности занимает заметное место среди других традиционных проблем семейного воспитания.

Ключевые слова: семья, воспитание, семейное воспитание, социализация личности, семейная социализация.

Deresh V. S.

SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF FAMILY EDUCATION AND SOCIALIZATION IN THE SECOND HALF OF XX – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURIES

The article is dedicated to the theses concerning the family education and socialization of children in the second half of XX – the beginning of XXI centuries.

The author provides an overview of theses by the several decades. It is noted that in the 50 years of the 20th century scholars devoted their researches not to family and its influence on the young person, but to other issues of public education. It is underlined that such public policy of that time was aimed at easing focus on family values and social development to limit the impact on children's family formation. It is found that in the 60 years of the 20th century scientists focused on the problem of interaction between school, family and community in the children's education. It is determined that the spectrum of theses' problems in 70 years of the 20th century was concentrated on the children's moral education in the family, the preparation of students to fulfill their parental educational functions, the interaction of generations in the family. It is pointed out that the 80 years of the 20th century were characterized by increased attention to the problem of youths' readiness for family life taking into account age approach for education. The scientists turned their attention to the problem of socialization in the 90 years of the 20th century. It is noted that the problem of socialization in the scientific studies of the beginning of 21st century was occupied a prominent place among the traditional problems of family education. It is highlighted that the subjects of scientific works of the second half of XX – the beginning of XXI centuries were entirely depended on the dominant ideology and socio-cultural conditions of social life.

Keywords: family, education, family education, socialization, family socialization.

Наукове видання

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

Збірник наукових праць

Випуск 30

Коректори – Демченко В.М., Сотер М.В.
Технічний редактор – Кохановська О.В.

Підписано до друку 25.01.2016 р. Формат 210x297/8 (А-4)
Папір офсетний. Друк ризографічний. Гарнітура Palatino Linotype.
Умовн.друкарк. 35,7. Наклад 300.

Друк здійснено з оригінал-макету
у видавництві КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
Свідоцтво ХС № 74 від 30.12.2011 р.

Адреса видавництва:
вул.Покришева, 41
м.Херсон
73034
тел. (0552) 37-02-00
E-mail: suitti.ks@gmail.com

